

mæssige Forudsætninger i Befolkningen for et saadant Styre overhovedet ikke er til Stede. Jeg tror derfor, det er umuligt at drage Slutninger fra Stater af den Art med Hensyn til vore Forhold. Og naar jeg ser paa de Stemninger, der er fremme herhjemme, lægger jeg da heller ikke Hovedvægten paa den Indflydelse, der skriver sig fra disse Grupper af Lande. Derimod tror jeg, der er et Grundlag for den Misstemning, som er af en alvorlig Karakter, ogsaa indenfor den Gruppe af Lande i Europa, hvor de bedste Betingelser for et parlamentarisk Styre findes.

Der er med Hensyn til alle de Spørgsmaal, som Regering og Rigsdag behandler og maa tage Stilling til, foregaaet en mægtig Udvikling i de senere Tider, en Udvikling, som skyldes Teknikkens Sejre, den økonomiske Forvandling, der er blevet en Følge deraf, den politiske Interesses Ud bredelse i Folkelag, hvor den slet ikke fandtes tidligere. Og endelig er Følgerne af denne Forandring i højeste Grad skærpet ved den særlige Karakter, det politiske Arbejde har maattet faa i Tiden nærmest efter Krigen, nemlig som et Middel til at bekæmpe de Forvildelser, den Opløsnings tilstand indenfor Erhvervslivet, som blev Krigens naturlige Følge. Jeg tror virkelig, at der som Følge af disse Forhold har udviklet sig et Misforhold mellem de bestaaende Forfatningsformer og de økonomiske Vilkaar og den stemningsbestemte Opfattelse i Befolkningen, som altid er farlig for ethvert Styre. Dette Misforhold har i alt Fald udviklet sig i nogen Grad, om end endnu ikke i et Land som Danmark i nogen faretruende Grad. Derfor maa man, saa vidt jeg kan se, rette sine Bestræbelser mod at naa til en Forandring, som virkelig kan betyde en større Evne for de politiske Myndigheder til at behandle de Spørgsmaal, som de dog ikke kan afvise. Nu ved jeg nok, at der er dem, der siger: Ja, men det klarer vi meget let. Vi kan bare indskrænke os til de samme Ting, som Rigsdag og Regering tidligere har beskæftiget sig med; saa gaar det alt sammen af sig selv; lad Staten ikke blande sig i alt for meget; lad det gaa sin Gang, som det kan, og lad os holde os til det, der er Statens hævdvundne Opgaver. Denne Stemning er forstaaelig som Modvægt mod Overdrivelser og i saa

Henseende ogsaa berettiget; men at den skulde kunne blive afgørende, saaledes at man i Tilknytning dertil kunde overvinde de Vanskeligheder, der nu melder sig — derpaa tror jeg ikke et eneste Øjeblik. Med den tiltagende Befolkning, med Teknikkens Fremskridt følger med bydende Nødvendighed, at Menneskene løser flere Opgaver i Fællesskab end i svundne Tider. Der er ingen Vej udenom. Den Bevægelse, som fører frem mod en stedse større Anvendelse af Statsmaskineriet til Menneskenes Gavn, virker med en Naturlovs Magt. Det nytter nu en Gang ikke, at vi befaler Solen at staa stille over de sjællandske Skove og Maanen over de jydskes Heder. Og det nytter heller ikke, at vi prøver paa at standse de Bevægelser, som er en nødvendig Følge af den Udvikling, der foregaaer indenfor Samfundet.

I alt Fald kan ingen tvivle om, at der i de kommende Tider vil blive saa mange Opgaver for Staten og andre offentlige Myndigheder at løse, at man har al mulig Grund til at spørge sig selv, om det dog ikke lader sig gøre at finde Midler til at faa hele Statsmaskineriet til at virke bedre, end det i Øjeblikket gør. Og naar man retter sin Opmærksomhed mod de Vanskeligheder, der nu frembyder sig, tror jeg, at den almindelige Opfattelse samler sig i, at der er for ringe Handlekraft, at alt for mange Kræfter gaar til Spilde i selve Kampen om, hvem der skal sidde paa Ministertabureterne og derigennem tilsyneladende have Ledelsen af det politiske Liv, og endelig tror jeg ogsaa, at der viser sig en Svaghed under de nuværende Arbejdsformer i Vanskeligheden ved under de forskellige Forhandlinger at skaffe tilstrækkelig saglig Arbejdskraft overfor den overvældende Mængde af nye, rent tekniske og økonomiske Spørgsmaal, som vælter ind over vor Rigsdag som over enhver anden Rigsdag.

Spørger vi om Handlekraften og om, hvilke Midler der kan anvendes til at forøge denne, er det klart, at en Forfatningsændring, der fjernede den bestaaende Tilstand, hvor Landstinget meget ofte kan lamme Folketinget, vilde være et Hovedmiddel. Men stor Udsigt er der jo ikke til noget saadant for Tiden, og der er derfor Grund til at spørge, om man ikke ad andre